

פרוטוקול מס' 24
ישיבת ועדת העבודה
מיום ד', א' באב תשי"ב - 23.7.1952
(בשעה 9.00)

נוכחים:
ע. גוברין - היו"ר
ש. בז'רנו
ר. בסתוני
י. הראל
ז. סברסקי
א. מסופ
א. שוסטק
ר. שרי
ש. תבורי

מזמנים:
מר גבעון (מסעם משרד העבודה,
מר עילם)

סדר-היום:
א. מצב התעסוקה.
ב. מצב השיכון.

היו"ר ע. גוברין: אני פותח את הישיבה.

הזמנו לישיבה זו את באי-כוח משרד העבודה, מר גבעון ומר עילם, אחר לעניני שיכון ואחר לעניני תעסוקה. אנו רוצים לברר את מצב השיכון לקראת השנה הקרובה, כלומר, מה המצב לגבי החלפת האהלים, אך תוך כדי כך, כועדת העבודה אנו מעונינים לסמוע על המצב בכללו בשטח זה.

מר גבעון: אני מתוודה בפניכם שאח ההזמנה לישיבה זו קיבלתי רק אתמול. אתן לכם כמה מספרים לגבי השיכון בכללו, אולם השבתי שאת עיקר הזמן אצטרך להקדיש לבעיה הכאובה ביותר - החלפת האהלים.

בכוונתי לדבר הפעם בייחוד על השיכון הארעי. הכוונה היא לעולים היושבים באהלים, בדוברים, צריפי-פח וצריפונים, כדי שתקבלו מושג על הדברים, אספור לכם כמה מספרים:

לפי המספרים הנמצאים ברשותי, יושבים באהלים 11,500 משפחה, בצריפונים 20,850 משפחה. בצריפי-פח - 9550 משפחה; במבני הצבא הבריטי - כולל כל מיני בניינים שהיו מיועדים לקרקטיני צבא ושהתאימו אותם לצרכי שיכון ארעי - 4,550 משפחה, בסך-הכל - 46,450 משפחה.

אם תכחילו את המספר הנ"ל במספר 4 - 3 1/2

תקבלו את מספר הנפשות הנמצאות עדיין בשיכון ארעי. נוסף לכך, ישנה בצריפוני-עץ סכל המינים כ-15 אלף משפחות, שגם הן נמצאות בתוך המעברות. מספר היחידות הגיע ב-15 במאי שנה זו ל-61 אלף, המאכלסות 53,550 משפחה ו-14 אלף בודדים, כל המספרים האלה מקיפים 119 מעברות ומחנות. ב-40 מהם קיימים אהלים.

הפרובלימה של האהלים אינה פרובלימה שהופיעה רק השנה, היא היתה גם בשנה שעברה, לאור המצב לא היה באפשרותנו להחליף את כל האהלים, היינו צריכים ללכת בצורה של פלאוסיביים ע"י הקמת כמה צריפונים, בשנה שעברה לקחו בחשבון את המקומות הקשים ביותר בטובן האקלים, את המקומות ההרריים, והתרכזו בהם לשם החלפת האהלים, לכן, כיום הפרובלימה של החלפת האהלים היא רק לגבי חלק מהארץ, סבתניה דרומה.

אין זה סוד כי במשך הקייץ הזה כמעט שלא היתה אפשרות להתחיל בבנייה גדולה של בניני קבע, כי לא היה תקציב פיתוח, והמפרעה שניתנה לנו במך שני מיליון ל"י הוצאה בחלקה להקמת בנינים, אך החלק הגדול הוצא לשם כיסוי אותם הדפיציטים שהיו לנו בקשר לזה שהתחלנו לעבוד ולא היתה לנו אפשרות לחתום על חוזים, אולם, אם נסכם את הבנינים שנבנו, התמונה שתתקבל תהיה די יפה. במשך 3 השנים שקיים האגף המטפל בענינים אלה נבנו בנינים סכל הסוגים, הן ע"י בנייה עצמית של האגף, הן ע"י בנייה שלנו בהתישבות החדשה, הן בהתישבות הקיימת לשם קליטת עולים, עלית הנוער וחכרות שיכון - שאנו נוחנים להן הלוואות אפוזיקאיות לשם הקמת מבנים יותר משוכללים מאשר אנו בונים - אם נסכם כל זאת בגיע למספר של 66 אלף יחידות דיור קבע, כולל בניני ציבור, למעשה, הגענו ל-54-55 אלף יחידות דיור מסך בנינו של בניני ציבור, וכל אחד יבין שבניני ציבור הם צורך חיוני ביותר.

אני חוזר לנושא העיקרי שלי - החלפת

האהלים במעברות, כמובן שנשארו בנינים שאחרו בגמירתם לא בגלל חוסר בחטרי בענזן ולא בגלל חוסר בתקציב, המספר שאני מדבר עליו, הן של החברות והן של בניית האגף, בלי התישבות, מגיע ל-9 אלפים יחידות, אנו מנחים שכ-6 אלפים יחידות יגמרו בכל זאת עד עונת הגשמים, וכ-3 אלפים יחידות יגמרו רק בשנה הבאה. כ-4 אלפים יחידות מתוך 6 אלפים היחידות מתיחסים לשטח שהוא צפונה טנתניה, ולכן לגבי החלפת האהלים וגם חלק מהבודדים, יש להביא בחשבון שמוצאים גם אנשים ממקומות כמו מחנה ע"ף-שמר, אנשים המועמדים למוסדות המלב"ן, שבלי הוצאתם למקומות טגורים יותר מרוכזים אין להם גם פתרון וישארו נתיני המלב"ן לעולם-ועד.

לפני שאעבור לענין הפתרון - ואתן לכם

מספרים לגבי המקומות שמתרכזים בהם האהלים - אני רוצה להתעכב על עוד נקודה, נוסף לעליה שבאה מהחוף, ישנה גם נדידת אוכלוסייה בתוך הארץ, נדידת האוכלוסייה בתוך הארץ מתבטאת במספרים גדולים, כאשר אנו תכננו את המעברות וחשבנו על המקומות שבהם יגורו האנשים, תכננו זאת מתוך העיקרון של פיזור האוכלוסייה ובכוונה בנינו את המעברות לאו דוקא בסביבות הערים, אנו הלכנו גם למקומות המרוחקים, ביחוד לצפון, התרכזנו בגליל העליון המזרחי במקומות כמו: חלסה, ראש-פינה, עפולה, בית-שאן ומקומות אחרים, והנה, אנו עדים לעובדה שעם כניסת האנשים לבנינים שאנו עכשיו גומרים - ונגמור אותם לפני החורף - תיווצר התמונה הבאה: מתוך 950 צריפוני הפח נקריט-שמונה, 500 יהיו ריקים, שישם שחלק מהאוכלוסייה נדד למרחקים בדרך זו ובדרך אחרת, לעומת זאת, בסביבות הערים כשאנו רוצים להוריד את האהלים והמספחה צבצבה לעבר לבית, מתברר שהאהל אינו חנוי, שיושבת בו משפחה שניה, קיימת עובדה של

הכנסת. אנשים לאהלים גם תמורת תשלום; בסביבות תל-אביב מגיע התשלום ל-250-200 ל"י לאחל, אלה הם הדברים שכאשר אנו מתכננים לעצמנו את הפתרון לשאלת החלפת האהלים וברגע הראשון נראה שכבר מצאנו את הפתרון ע"י שהמצאנו מספר מסויים של יחידות דיוור להחלפה, מתברר שמספר זה אף פעם אינו מטלא, קיימת גם נלידה מתוך ההתישבות, ומצד שני, אנו עומדים בפני לחץ שיש הכרח להוציא משפחות צעירות לחקלאות, לרגלי מסצנ השורר, כיום במקומות, לרגלי חוסר עבודה, אנו חושבים שיש לאחוז נבל האמצעים כדי שהדבר הזה יתפך לעבודה, אך התנאי המקדם לכך הוא שנספק לישובי החקלאות את המבנים הדרושים.

הבטחתי לתת לכם מספרים על כמה מקומות שהם פרובלימטיים. כשנלבו, ואין אנו פותרים אותם, אני רוצה להתעכב רק על כמה מקומות תורפה, ולהראות לכם איך אנו עומדים לפתור אותם. מקומות התורפה שלנו הם מקומות של ריכוזים גדולים של עולים בסביבות שאין לנו פתרון לגבי קרקע ולגבי האפשרות לשכן את האנשים במקומות שהם יושבים, אקח את באר-יעקב כדוגמה; בבאר-יעקב ישנם 550 אהלים, ואם נרצה לפתור רק את בעיית השיכון, הרי אפילו באופן פיוזי לא יכולנו להקים במקום 550 בנינים, לגבי אנשים אלה אין לנו פתרון במקום, נצטרך להעביר את האנשים למקום אחר, והמקום האחר יכול להיות לוד או רמלה, היה זה אחד הדברים הקשים ביותר להשפיע על האנשים האלה לעבור למקומות אחרים, אתן לכם דוגמה של מקום שני ששמו בני-ברק; בני ברק ישנם בסך-הכל 400 אהלים, אשר נשארו לאחר שבשנה שעברה נעשתה פעולה שבזמנים בתיקונים לא היינו עושים זאת - הכרחנו חבדות להקדיש חלק מהקרקע שלהן לשם הקמת אהלים, אולם בני-ברק גרושה מאד; רק בהתאמצות תהיה לנו אפשרות לפתור את הבעיה ל-100 יחידות דיוור, וגם הוא כחלקן על חשבון השטח המבדיל בין בני-ברק לפתח-תקוה. ל-300 משפחות אין לנו פתרון פרט להעברתן, כאשר הצענו למשפחות אלו את האפשרות לעבור למקום כמו טבעון, הן סרבו. עומדת שאלה של חיפוש דרך בסביבות רמת-יח, סבלי שאנו נוזיז את האנשים האלה מהמקומות שהם יושבים בהם כיום, אין כל אפשרות לפתור את הבעיה הזאת.

אחעב על עוד שני מקומות בכדי להרחיב את התמונה, אחד מהם הוא ראש העין, והשני - בית ליד, המחנות בסביבות בית-ליד הם מחנות של הצבא הכריטי, והצבא הבריטי בנה את המוסדות בבנינים סבלוקים והחילים היו מיועדים לשיכון באהלים. בערך לפי המתכונת הזאת הלכו גם בהקמת מחנות מעבר בסביבות בית-ליד, המקום הזה אינו מתוכנן לישוב ואין כל אפשרות להפכו לישוב עירוני, כאשר מצד אחד קיימת נתניה, ומצד שני פיתחנו מקום עם ששקי עוד כמו כפר-יונה, כפר יונה היה מסתם 1949 ששני-בנה 80 משפחות, שגם אלה עמדו לעזוב, והפרוסים הלכו והתיישבו כיון שלא היו טים, אנו החלטנו להחיות את המקום והשקענו בו כ-20 אלף ל"י בקריעת באר, עי"כ יצרנו אפשרות להגדיל את כפר יונה מ-80 משפחות ל-500 משפחות, משפחות שיכלו לעבוד גם בפרוסים שבסביבה, השנה החלטנו לפתור את בעיית יושבי האהלים בסביבות בית-ליד, ולהעבירם למקומות הסמוכים, במקרה זה לקחנו כחשבון את נתניה - 660 יחידות, כפר-יונה - 320 יחידות, פרסיה - 54 יחידות ותל-מונד - 300 יחידות. עי"ז יצרנו אפשרות של למעלה מ-1300 יחידות דיוור.

הדוגמה האחרונה - ראש העין, מחנה ראש-העין נמצא במקום הטוקר פרנסה בפרוסים ומפעלים תעשייה של פתח-תקוה. במקום זה היו מסתים גדולים של אר, אי, אה, וכאשר באה העליה התימנית ועמדה השאלה איפה לשכנם באופן מהיר, העבירו אותם למקום זה, כיום ישנם במקום 911 אהלים, לאחר שכבר שיכנו כאלף משפחות. ל-911 אהלים אלה אין לנו קרקע, כל שהפתרון היחיד לבעיה זו הוא לבנות

היגיון ע. גוברין :

כמה צרימוני-כד יש לדעתם הכרח להחליף?

מר גבעון :

אנו מעריכים כי צרימוני-כד להחליף כ-11,500 אהלים ו-3,000 בדוניים. אני חושב שיהיו

לנו כ-7500 צרימים אוסטריים, 2000 בתים פיניים, ואנו כניחים שגם מתוך הבנייה הגדולה יעמדו לרשותנו כ-4 אלפים יחידות דיור, שיתנו לנו אפשרות לפתור את הבעיה. אם יחסרו לנו כאלף יחידות דיור, חלק מהאנשים נצליח להוציא לחקלאות, תהיה אפשרות להעמיד לרשותם כמות די גיבית של בנינים ההנחה היא שלאנשים ברזאים עד גיל 35 יוצא לעבוד לחקלאות. על כך בנוי גם תקציב הפיתוח. שהונח על שולחן הכנסת, מתוך 19 מיליון לירות על תקציב הפיתוח, 14 מיליון לירות מיועדים למכירת דיירות ע"פ הפינאנסינג בעודף כיועץ להדרכת יוקר, התקריות של חמרים, תוספת מסכנתאות לחברות שיכון וגם פיתוח מסקומות על מנת להכשירם לבנין. במידה שבצטרף ללכת למקומות הרריים, הוצאות הפיתוח תצטרכנה להיות כפולות.

אני מוכרח לציין שאין לפנינו דרך אחרת מאשר לשחרר את העולים, כי לא נוכל לשאת במעמסה הכבדה הזאת, אני מניח ששר האוצר בנאומו על תקציב הפיתוח יגע גם בענייניה אלה וימסור לכם יותר פרטים, אבל ברור כי בלי ששחרר את העולים בהוצאות, לא יתואר שנוכל ללכת הלאה, גם בתכניותינו לקחנו בחשבון לספק רק את חמרי הבנין הדרושים והשקעה מלאה של העולים וחברות השיכון באותם המקומות שלפי דעתנו אין כל הצדקה שלא יהיה שיתוף יותר מלא מצד העולים. ידוע לנו כי בסביבות מפותחות איפה שהחברות התחילו לבנות בהן יחידות דיור יותר גדולות, השתתפות העולים מגיעה ל-1500 לירות ואפילו יותר, לאלה איננו חייבים לתת מסכנתה, מוטב להפנות את הכסף בשביל אותם המקרים שאין כל אפשרות אחרת לפתור את הבעיה.

רציתי לנגוע בעוד נקודה אחת הנראית לי כחשובה ביותר, כי גם היא קשורה בתקציב הפיתוח, גם הנוכחי וגם זה שהוגש לכנסת, הזכרתי לכם שני מספרים על יושבי הבדונים וצריפים פח, אשר ביחד מגיעים למספר של למעלה מ-30 אלף, האנשים האלה אינם יכולים לשבת בסביבות האלה במשך זמן רב מדי בגלל שתי סיבות: קודם כל הבדונים הם אותם האהלים, כהתחשב עם העליה וכהתשכ עם המשפחות הצעירות המתהוות, היינו צריכים לחשוב על תכנית של 50 אלף יחידות דיור, אם הבעיה הזאת תגיע לוועדת הכספים, לא אוכל לדבר רק על החלק הזה מבלי לפרוש את הפרובלימה אשר כבר דופקת, שאם תעמוד אלה של תוספת בקשר עם ההענקה השנייה, יש כבר עכשיו לערוך את עצמנו לקראת המשך העבודה ולא על ידי הקמת מבני-עץ האוכלים הרבה מאוד מטבע זר ואינם נותנים לנו את הפתרון הרצוי, הפרובלימה הזאת עומדת בפנינו, אנו צריכים להיות טובים גם ל"סקנדלים" ולתופעות בלתי נעימות בקשר עם הפולשים, לא נוכל לעשות לגליוזציה ולהשלים עם העוכדה שמשפחה העוברת לדיור קבע, אינה מוסרת לנו אהל ריק, אם לא נדאג לכך שאיש לא יוכל להכנס לבית עד שלא ימסור את האוהל ריק מאדם, לא נוכל להתגבר על הפורענות הזאת, אנו נעמוד בפני פרובלימות, שכמה שאנו לא נוסיף בנינים, לא נוכל לפתור את השאלה הזאת, מסלתי לכם את הדברים כפי שהם נראים לנו וכפי שאנו נתקלים בהם, וגם נחשבים לפי אג' המהירון המכיל ולא יי פתרון הקבע.

ע.ע.

הצד הכספי של הבעיה מתחלק ל-2 -
מטבע ישראלי ומטבע זר. צריף-עץ אוסטרי שקבלו אותו בהלוואה למשך
8 שנים עולה - בלי ציפוי - 400 דולר ו-450 לירות ישראליות. בית
סיני עולה 550 דולר ו-650 לירות ישראליות. ההשקעה בבית-קבע היא
300-400 דולר, כולל כנר 100-80 הוצאות אינסטלציה וכדו'. כיום לא
עומדות בפנינו ברירות רבות ואנו מוכרחים להשתמש במתרון המהיר ביותר,
אבל לגבי התכניות לעתיד, בלי ספק שאין זו שיטה נכונה להקים מבני-עץ.

אנו גם חושבים כי לאור המצב הקיים,
אם לא נגייס סכומי כסף מהעולים, לא נוכל להמשיך. היות והכרזתה היא
למספר אנשים היושבים כבר בארץ כמה שנים, אנו חושבים שיש צורך לדרוש
מאנשים אלה סכום כסף ניכר בצורת פיקדון, שאם אחר כך המבנה ייסגר
למשטחות, הכסף הזה יגבא בחשבון כחלק ממחיר הבית. אנו חושבים לשתף
את העולים בטכומי כסף של 200-600 לירות - זה חלוי במבנה ובמקום -
וע"כ נגייס סכום כסף נוסף לשם המשכת הפעולה.

אין לנו קשיים בכיצוע הפעולה בקשר
עם חמרים הסבאים מהחוף. אילו היינו מקבלים את המטבע הישראלי הדרוש,
לפי מצב העניינים, היינו יכולים לבצע את העבודה מבלי לבוא בתציעות
נוספות. אנו נוכל לפתור את השאלה גם על ידי קרדיט פנימי. אנו חושבים
להגדיל גם את שיתוף החברות במתרון הכעיייה.

מר עילם:

ברצוננו להוסיף כמה הערות לענין הנידון
כדאי לגבש בצורה מלאה יותר את החסונה

בפני החברים.

יש לראות את הנושא העומד בפנינו בזיקה
להתפתחות שחלה בשטח זה. אם לדון כיום על הענין כפי שהוא ולהשקיף עליו
נכונה ללא ראיה התפתחות הקודמת, הוא יתקבל באור מוזר למדי.

בנדאי זכור לכם המצב שהיה קיים במחנות
עם גלי-העליה הגדולים, שהיו מרוכזים באחס-סעשה יותר מ-100 אלף אנשים
ללא מתרון, לא בחיים הכלכליים ולא לבני מקום מגורים. המעברה פתרה
בעייה גדולה בזה שרכבות אנשים נכנסו למעגל חיי-עבודה או קיום אחר
נבפטרנו מן המיוש של ישיבה במחנות. בהקמת המעברות היה צורך להביא
בחשבון פיזור נכון של האוכלוסיה, על מנת שלא יתרכזו באופן חד-צדדי,
אך אין לשכוח כי המחנות הזקמו באיזורים מסויימים יל הארץ, באיזורים
של מחנות הצבא הבריטי, ואלו בודאי שלא תוכננו לשם תפיסת חלקי הארץ
השונים. נעשה הרכה בכיוון הפניית העולים לאיזורים סמוך ולפינות
מרוחקות; אולם חלק ניכר של העולים, בין מתוך שהמחנות הפכו למקומות
של דיור זמני עם קיום עצמאי, ובין מתוך שחלק מהמעברות סודר בקרבת
המרכזים, נוצרה קונצנטרציה מחדש ^{בעיית} קונצנטרציה בלתי בריאה
במקומות מסויימים. הפניית העולים/מתוך היפזון בגלל קצב העליה, מתוך
שהיו בתוכם אחוזים ניכרים של אנשים בגיל 60 ומעלה שהיו בלתי ערוגים
לחיי עבודה, כחלקת הקליטה של הסוכנות הפנתה אותם מאותם המגורים
הזמניים אל קרבת המרכזים הגדולים, מתוך הנחה שליד המקומות שקיימת
בהם פעילות כלכלית כה מוגברת, ימצאו לעצמם אחיזה בחיים. הדבר הזה
נתקיים במידה מסויימת, וכתוצאה מכך אנו מצויים כיום לפתור בעיות
מגורים נורמליים לא מתוך חופש ברירה מלא לבני הפניית כל אחד למקום

הנראה כנכון, אלא אנו חייבים לקחת בחשבון עובדות קיימות ומוגדרות, שלא ניתן לשנותן בפשטות. במסך השנתיים הללו היתה כוונה - ואני סבור שאיש לא יחלוק על הכוונה הזאת - לבסס ולנסוע גרעיני חיים כלכליים ואחרים ככל חלקי הארץ, ובעיקר כחלקים הבלתי מפותחים. כחוצאה מכך אמנו לרכז את טכניקות הבנייה באיזורים טרוחקים ועייכ להגדיל את כוח המשיכה ונתונים לקיום, ולא להרבות בבנייה באיזורים שיש להם כוח משיכה בלאו הכי. העולים לא היו יכולים לכוך, וכחוצאה מכך נוצרו שני קווים מגבילים בענין השיכון: מצד אחד, הבנייה באיזורים טרוחקים, שניתן לה הקצב הכספי לפי התנאים שלנו גם מבחינת חמרי גלם ואמצעים. למשל - העיר באר-שבע. מצב השיכון בעיר זו הוא לגמרי שונה מאשר במקומות אחרים. במקום זה ישנה כל משפחה באהל לא יותר מאשר 6-7 חדרים, לעומת זאת, נוצרו משיכות ליד המרכזים, פלישות שלא ברור אם משהו עלש, או נקרא לשם, יש לציין שאפילו בימי המספונות חדרו העולים מקצות הארץ למקומות מוצפים כים, מתוך זה ירצו להיות קרוב לתל-אביב.

כרגע, ז.א. החל מטחיו השנה החולפת, אנו נמצאים בפרוצס של עיצוב העובדה העגומה הזאת, והמשיכה העיקרית לכך היא - הלך הרוח הסלחני והפילנטרופי הקיים בארץ ביסס זה. גם בטבע של היום ישנה כטה אלפי אפשרויות מגורים טובות במקומות שונים בארץ, בין בבתים שנבנו ובין בצריפים שהוקמו, אולם כל הציבור בארץ - על המעמיקים לחשוב ועל הרואים רק על פני השטח - מחזיקים בדעה שהמעטה הקודם לכל המעטים הוא, להוריד את האהלים, כלומר, להקים באותו מקום מבנה אחר ליד האהל הקיים. כזה נוצר דבר לא פשוט, מלבד הכטיחה הנוספת, זה יוצר מרכזיים לגמרי לא בריאים. אמנם בלשכת העבודה בתל-אביב לא רצו אף מחוסר עבודה, אך עובדה זו אינה אומרת מאומה על שלכל האנשים מובטחת עבודה בטביבות תל-אביב. ההזדמנות של מגורים ושל פרנסה, אלה הם דבריה לצמרי לא פשוטים. אפשרויות הפרנסה מסביב לערים המרכזיות מתחילה כבר להתדלדל. לא מעט אנשים התפרנסו על השוק השחור. כלומר, אנו מצווים ומצויים כבר מתוך הציור הזה, לייצב את העובדה של רבבות משפחות בטבעת של המרכזים.

עם יצירת צורה מגורים משובחת יותר, אין פותרים את בעית קיום משפחות העולים, כי חלק מן האהלים כבר הוחלף פעם בכדונים, חלק הוחלף כבר לצריפים, צריפים בעלי צורה שונה: קמנים, בני-19-16 טטר ולאחרונה בני 24 מטר. אח המקומות למעברות בטבעת העיר הגדולה לקחו סכל הבא ליד, מתוך חפזון ומתוך גלי הלחץ של העולים; בחרו כל שטח שרק היה נראה לעין כפנוי, וחפשו שטחים חלקים וישרים. שטחים אלה טבלו כהשפונות, כי אין להם תנאים של ניקוז עצמי כל שהוא, והם יטבלו כהשפונות גם אם יקפמו צריף במקום האהל. מלבד זאת, המקומות נמצאים בסמוך לכבישים, דבר שאינו רצוי מבחינה בטחונית.

מכל הבחינות - מבלי להכביד פה על הרגשתכם ולפרט איזה מהם ניכוקים - נוצר מצב לא פשוט, והפעיה לאפשר לאנשים לצאת מהאהל ולהכנס למבנה מהוגן יותר המאפשר יותר את הקיום בו, היא בעיה לא פשוטה. אילו הציבוריות של הארץ היחה מגלה הבנה נכונה לענין לטובתם, לטובת קיומם ולטובת הארץ, כלומר, לא לייצב את העובדות כמו שהן, אלא לעזות שיפורים ושינויים גם בתוך העובדות המוגדרות והבלתי רצויות, גם מנימוקים פיזיים של טוב החיים, גם מנימוקי גיאוגרפיה של הארץ, מנימוקים של איכלוס איזורים ויצירת מקומות חדשים - אילו היה ברור שיש בארץ גב לראיית דברים, היה מקום לעשות את המעשה הזה של פתרון בעיה הכגורים הבלתי יציבים, המקריים, הזמניים של האנשים, מתוך הבונה נכונה צבאבים לא כל כך גדולים לנוגעים

בדבר, אבל שתוך טיכונים טובים למענה, היינו יכולים לפתור את הבעיה הזאת כהלכה, אולם לצערנו ולצער רבים שתוכנו, אולי כולנו - אבל לא כולם מסיקים את המסקנה הנכונה, - איננו יכולים לעשות זאת כהלכה, וכמעט כפי שהעמידו על חלקה מקריית אהלים או בדונים - לא אגוד באותה המקריית - יעמידו עם צריפים, שהם כבר לאורך ימים, במידה מסויימת ומסורה של מקריית ייעשה הדבר גם להבא, כיון שגם העולים החדשים במידה מסויימת אינם בקיאים בדברים ומכיון שגם אחרים בחשבים בתוך הקדרה הזאת, בוצרים מצבים שאם נרצה כעבור תקופה מסויימת להסקיף על הטידור הזה ולחשוב שעשינו מעשה טוב וחשוב בזה שהקלנו על רבנות משפחות את תנאי המגורים, ניוכח שבכוח אותו המעשה המצויין לכאורה היוקנו סנדנציות חמורות מאוד בארץ בתחום הכלכלי, בתחום החברתי, בתחום פיתוח והזנחה ל חלקים בעת ובעונה אחת, דבר אשר לא יתכן שלא יתנכלו בנו, כמובן, הבתים שנבנו ומוסיפים לבנות בגליל מהנימוקים שדיברתי עליהם, לא יאירו ריקים לאורך ימים. אין זה מוזיק כשיש רזרבה של יחידות מגורים בארץ, אם כי בתנאים שלנו, **במקרה** כל רזרבה בשום דבר, מחוץ הספק של מינימום, זה פוגחך ובזבזני/רזרבה של בתים בפינה אחת של הארץ ומחסור בפינה אחרת.

היור ע. גוברין:

אתה אמרת בדברייך בין השאר: אילו היה גב ציבורי. לי נראה שנוצרת העבודה וגם בכנסת אפשר לגבש רוב - ואיני סתם, **הפעם** דוקא לרוב הקואליציוני הרגיל - אשר לאחר בדיקת העניין יוכל להופיע בפני כל אזרחי המדינה ובפני העולים ולהגיד: זוהי התכנית, יש לנו מספר מסויים של דירות בגליל, אלה הם טיכונים הפרנסה פחות או יותר ריאליים, החלטנו לגזור על ההעברה, וכי שלא יעבור, איש לא יעזור לו. כמדובן שתהיה גם אפשרות של הגשת ערעור.

אני מציע שמשרד העבודה יגיש לנו את התכנית בכתב בכדי שנוכל לבדוק אותה ולהגיד אם אנו מוכנים את ידינו עליה, או לא.

מר עילם:

אני שמח לתגובת החברים בנושא זה, ואשתמש בהזדמנות המוצעת כדי להביא בפני חברי הועדה הצעה ערוכה פחות או יותר.

השאלה איננה כמה יחידות מגורים פנויות יש ברחבי הארץ. השאלה היא, אם לא צריך ללכת באותה מנחה ולהרחיבה, למטרה זו ישנן כמה דרגות, הדרגה הראשונה היא, להפנות מכונימום אנשים מתוך האיזורים האלה לעבודה חקלאית כמתישבים, ואין זו בעיה קלה ופשוטה, השלב השני הוא - הפנייה לאיזורי מגורים אחרים, ככנוונה הנחתו את הנקודה של הסכנות, והשלב הפותר את הבעיה - המעברות, תהליך זה הוא האחרון, ואנו נמצאים בשלב של חיטול המעברות, אם לראות את היחס בין המספרים, הרי בכוחות הדלים הנמצאים ברשותנו לפי התבונה לפחות זו שהיתה, הבעיה ניתנת לפתרון, והפתרון הוא - תחת כל מבנה רעוע יוקם מבנה נכון קרוב לו, או שיוקם כפי שצריך לקום בארץ, כמובן שלא נהיה רוגמתיים, אלא נמצא סיבטזה של פתרון חיים זה מול זה.

אני מודה ומתוודה שנגעתי בנקודה זו ללא בטחון וללא טיכוד לנצוא מעין נכונות להיכנס ולפגוש את הבעיה הזאת, ולהיכנס לתוך הטאנק, ברצוני לנקש את חברי הועדה לקחת בחשבון כי צריכים להיות פירוק האהלים אינו ניתן לעשות באותו הסמפו של אותו מספר חדשים עד התחלת הגשמים, אם רוצים לעשות את המעשה כהלכה,

מוכרחות להיות תקלות, שירדו גשמים ומספר אנשים טרם יימצא בבתים או צריפונים.

ברצוני להגיד כי ברור כשמש, שאילו היינו מפרקים את האהלים, באותה מידת הרגישות ותעורר בעית השיכון אצל יושבי הכרונים, מטעמים טובנים אנו מחלקים את הצורה הזאת לחלקים, צדה גדולה יותר וצדה גדולה פחות, אולם ברגע שפתרנו את הצרה הגדולה, הצרה הקטנה יותר תופיע בכל חומרתה עם כל הרגישות מסביבה.

היו"ר ע. גוברין:

ועדת הכנסת החליטה להכניח חצא לפגרה ב-27 לאוגוסט, ולכן עלינו לתכנן את

עבודתנו למשך תקופה זו.

סיימנו את הדיון בחוק הנכים של מלחמת השחרור, אשר יובא בשבוע הבא לכנסת. מונח לפנינו חוק הביטוח הלאומי, חוק הפיצויים, חוק החניכות וחוק עבודת הנוער. הכנסת הטילה עלינו את הדיון בענין ההעברה לחקלאות. איני מביח שלא נביח על פולחן הכנסת את מסקנותינו בענין השיכון וההעסקות. שמעתי כי שרת העבודה הביעה תרעומת לגבי ועדת העבודה, אשר משהה את הדיון בחוק הביטוח הלאומי, נראה לי שהגיע הזמן לסיים לפחות פרק אחד מחוק זה.

על כן, הצעתי היא כזאת: נבחור בוועדת משנה לדיון בחוק הפיצויים, אשר תקיים את ישיבתה ביום ג'. נפעל לפי השיטה שלכל טיעה יהיה אותו מספר הקולות שיש לה בפליאת הועדה, כך שהחוק לא יחזור למליאת הועדה. לישיבתנו ביום ד' אומין את באי-כוח משרד החקלאות, ונבקש את משרד העבודה להגיש לנו חכנית בכתב על בעית השיכון, כאילו הוא רוצה שאנו נקבל את המסקנות הללו. לי נראה שבדרך זו נוכל לסיים את עבודתנו בצורה פחות או יותר מכובדת.

ז' סברסקי:

אני רוצה לעלות כמה מחיבות בקשר למה שדובר. הבנתי את דברי מר עילם, אבל

ברור שאת הציבור מסעיה הנעשה של חורף שלישי באהלים, אפנים גם בדון אינו פתרון אידיאלי, אבל לגבי חיי מספחה, אין להסוות חיים באוהל לחיים כבודן. על כן, מובנת הרגישות הזאת של חיסול האהלים, וזוהי באמת טיסמת כולם.

אשר לתופעה של מסירת אהלים, כתוך מגמה שאוהל פירושו העברה למקום מגורים נוח יותר, הייתי מציעה לערוך פסקד של יושבי האהלים, לחלק לכל אחד תעודה, אשר בלי מסירתה ומסירת האוהל הריק, לא תהיה אפשרות לעבור לתנאי מגורים נוחים יותר.

אשר להעברת מספחות לבתים הנמצאים במקומות מרוחקים, אני מבינה שהעברה זו אינה רק צורת מגורים אחרת, כי אם צורת חיים אחרת - ברוב המקרים חיי חקלאות. לגבול אותם מקרי שהעברה שאין פירושה צורת חיים אחרת, אפשר כמובן להשתמש גם בלחץ, אולם יהיה זה משגה להפנות אנשים לחקלאות ע"י לחץ שייעשה בצורה גלובלית. אני תומכת מאוד בדרך זו, אך לא בצורה שיגרתית. הדבר מעון ידיעת כל פרט, כי בדרך העברה זו קובעים גם את גורל חייהם בעתיד.

ד. בסתוני:

אני חושב שנוכל להכחיר ביתר דיוק את
התכנית ששרד העבודה יביא בפנינו
כשבוע הבא - והתכנית הזאת היא צורת תכנון ארצי של הפניית העולים
מהמעברות למקומות שונים בארץ - אם נברר מספר שאלות מוקדמות,

הייתי רוצה לדעת מה היא החלוקה
הגיאוגרפית הקיימת של המעברות בארץ, למשל, מה אחוז המעברות מסביב
לערים הגדולות ומהו אחוז המעברות לא מסביב הערים הגדולות,

אם מדברים על תכנון, האם גם לפני כן
היה קיים איזה שהוא תכנון בקביעת מקומות המעברות? אם כן, באיזו
מידה הוא הצליח?

מה הן ההוצאות ואחוזי ההוצאות בין
הצורות השונות של הבנייה, למשל, מה הם סכומי הכסף שהוצאו עבור
אוהל, צריף-כד, צריף-שפח וצריפון עץ לעומת ההוצאות עבור מבנה קבוע?

אולי אפשר להמציא לנו מספרים על סוגי
התעסוקה במעברות, וגם על אחוזי הסוגים האלה, אולי קיימת איזו חלוקה
אחרת, לפי הגיל וכדומה, מה הוא אחוז האנשים המסוגלים לעבוד בחקלאות?

מה הוא מספר האנשים במעברות שבמשך
תקופה מסויימת, שנה, יצאו מהמעברות, ומה הוא מספר האנשים שנכנסו
למעברות באותה תקופה?

מה הוא מספר חושבי המעברות הנמצאים
מסביב לערים?

אני חושב שלאור האינפורמציה הזאת
נוכל להבין ביתר דיוק את התכנית שיביא לנו שרד העבודה.

היו"ר ע. גוברין:

אני רוצה להציע לשרד העבודה בהסכמת
חבר הועדה רוטנום בסתוני: עד כמה
שהמספרים ישנם, תשתדלו להמציא לנו אותם, אולם התכנית שבקשנו קודמת,
כלומר, אני מבקש לא לעכב את הבאת התכנית בגלל הבאת המספרים.

ד. בסתוני:

לא הצעתי ואיני מציע לעכב את התכנית
במקרה שהמספרים אשר בקשתי לא יהיו
מוכנים, אני מוכן להסתפק בתמונה כללית.

(הישיבה נועלה בשעה 11.30)